

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

เมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 กรมอาชีวศึกษาในฐานะที่ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนด้านวิชาชีพโดยตรงจึงจำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรสายสามัญ โดยการยกร่างหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2524 ขึ้น สำหรับนักเรียนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักสูตรสายสามัญ พุทธศักราช 2521 และประสงค์เรียนต่อสายอาชีพ หลักสูตรนี้ได้เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติ และวัฒนธรรมอันเป็นแนวทางที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพโดยตรง

หลักสูตรที่ยกร่างขึ้นนี้แยกสาขาวิชาชีพเป็น 5 ประเภทวิชา ได้แก่

1. ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม
2. ประเภทวิชาพาณิชยกรรม
3. ประเภทวิชาคหกรรม
4. ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม
5. ประเภทวิชาเกษตรกรรม (คู่มือหลักสูตร ปวช.2524 : 1)

อันมีหน่วยงานในสังกัดกรมอาชีวศึกษาที่ทำหน้าที่รับผิดชอบ คือ

1. กองวิทยาลัยเทคนิค รับผิดชอบและดูแล บริหารงานโรงเรียนเทคนิค ซึ่งส่วนใหญ่เปิดสอนทางด้านสาขาวิชาชีพช่างอุตสาหกรรม
2. กองวิทยาลัยอาชีวศึกษา รับผิดชอบและดูแล บริหารงานโรงเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่เปิดสอนทางด้านสาขาวิชาชีพพาณิชยกรรม คหกรรมและศิลปหัตถกรรม
3. กองวิทยาลัยเกษตรกรรม รับผิดชอบและดูแล บริหารงานโรงเรียนเกษตรกรรม ซึ่งเปิดสอนทางด้านสาขาวิชาชีพเกษตรกรรมและการสหกรณ์

สำหรับโปรแกรมการเรียนของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2524 ประกอบด้วย 5 หมวดวิชา คือ

1. หมวดวิชาสามัญ เป็นหมวดวิชาบังคับของหลักสูตรทุกประเภทวิชาได้แก่ รายวิชาสังคมศึกษา ภาษาไทย และพลานามัย
2. หมวดวิชาสามัญสัมพันธ์ เป็นหมวดวิชาที่สัมพันธ์กับหลักสูตรวิชาชีพในแต่ละประเภทวิชา บังคับให้เรียนมากน้อยต่างกัน ได้แก่ รายวิชาวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์
3. หมวดวิชาเลือกเสรี เป็นวิชาที่ไม่ได้กำหนดให้เรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ นักเรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจ อาจเลือกจากสาขาวิชาชีพอื่น ๆ หรือสายสามัญก็ได้
4. หมวดวิชาแกนวิชาชีพ เป็นหมวดวิชาชีพพื้นฐานบังคับในแต่ละประเภทวิชา เช่น วิชาเทคนิคพื้นฐาน เขียนแบบเทคนิค เป็นต้น
5. หมวดวิชาชีพ เป็นหมวดวิชาที่ให้ผู้เรียนมีความรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งมีอยู่ 5 ประเภทวิชา ได้แก่ ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม เกษตรกรรม คหกรรมและศิลปหัตถกรรม

จากหลักสูตรจะเห็นว่าวิชาสังคมศึกษาได้มีบรรจุไว้ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพด้วย และเป็นรายวิชาบังคับที่นักเรียนต้องเรียนและต้องผ่านจึงจะผ่านหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ย่อมแสดงว่ากรมอาชีวศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของวิชาสังคมศึกษาที่จะช่วยฝึกให้เยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองดี มีความรู้ ความคิด รู้จักใช้เหตุผล วิจารณ์ญาณได้ถูกต้อง รู้จักหน้าที่ของตนที่มีต่อครอบครัวและประเทศชาติ รู้จักใช้สิทธิในทางที่เหมาะสมและเป็นสมาชิกที่ดีในสังคม ดังกล่าวไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพว่า (คู่มือหลักสูตร ปวช. 2524 : 3)

ข้อ 2.3 เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในเรื่องภาษาไทย...และสังคมศึกษาที่จำเป็นแก่การศึกษาและการประกอบอาชีพ

ข้อ 2.4 เพื่อให้มีบุคลิกดี มีความซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรม มีระเบียบวินัย และมีน้ำใจนักกีฬา มีความอกทน ขยันหมั่นเพียร ประหยัด มีสุขภาพและอนามัยสมบูรณ์ หวังร่างกายและจิตใจ มีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและของผู้อื่น เป็นผู้มีความรับผิดชอบ โดยดำรงชีวิตบนพื้นฐานของกฎหมายและคุณธรรม

ข้อ 2.5 เพื่อให้เข้าใจปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง ของประเทศและของโลก
ปัจจุบัน มีความสำคัญในความเป็นไทย คำขวัญซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา
พระมหากษัตริย์และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

รายวิชาในหมวดสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ได้จัดรายวิชาบังคับ
เป็น 4 รายวิชาคือ

สังคมศึกษา 1 มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาสังคมวิทยา รัฐศาสตร์และกฎหมาย

สังคมศึกษา 2 มีเนื้อหาเกี่ยวกับจริยธรรม

สังคมศึกษา 3 มีเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย

สังคมศึกษา 4 มีเนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์

จากสภาพความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีในปัจจุบัน ทำให้เกิดผลกระทบ
ต่อปัญหาสภาวะสิ่งแวดล้อมเป็นอันมาก เช่น ภัยน้ำแล้ง ภัยหายน่าเสียด ภัยพายุ
ปัญหาการเสื่อมโทรมของป่าไม้ ปัญหาคุณภาพของดินที่ใช้ในการเพาะปลูกและอื่นๆ
กรมอาชีวศึกษาได้บรรจุวิชาภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย (ส503) เข้าไว้ในหลักสูตร
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ก็เพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในลักษณะภูมิศาสตร์
กายภาพของประเทศไทย อันเป็นการเสริมสร้างให้นักเรียนได้เข้าใจถึงความสัมพันธ์
ระหว่างอิทธิพลของลักษณะภูมิศาสตร์กายภาพที่มีต่อการดำรงชีพของประชากร ทั้งนี้เพราะ
วิชาภูมิศาสตร์เป็นวิชาที่มีเนื้อหาสาระที่จะช่วยให้ภาพพจน์เกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น
โดยสามารถอธิบาย ตีความหมาย สภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในภูมิภาคต่างๆของ
โลก เช่น สภาพดินฟ้าอากาศ ลักษณะภูมิประเทศ ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนความ
สัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

การศึกษาวิชาภูมิศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำหลักการต่างๆมาใช้
เป็นพื้นฐานในการปรับปรุง พัฒนาชีวิตและประเทศชาติได้ ทั้งนี้เพราะวิชาภูมิศาสตร์ให้
คุณค่าที่สำคัญหลายประการ ดังเช่นที่ ทวี ทองสว่าง(2528 : 3) ได้สรุปคุณค่าของวิชา
ภูมิศาสตร์ ดังต่อไปนี้

1. ให้คุณค่าทางอาชีพ ในการประกอบอาชีพของมนุษย์ จำเป็นต้องใช้ความ
รู้ทางภูมิศาสตร์เข้าช่วย เพื่อให้เกิดความกระจ่าง เช่น พ่อค้าต้องเข้าใจในเรื่องของ
การผลิต เกษตรกรต้องมีความรู้ในเรื่องลักษณะภูมิอากาศ เป็นต้น

2. ให้คุณค่าในการเป็นพลเมืองดี เจตียวฉลาด เพราะเมื่อมีความรู้แล้วก็จะสามารถนำเอาความรู้ไปปรับปรุง สร้างสรรให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมได้

3. ให้คุณค่าทางพัฒนาสติปัญญา เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักคิด แสวงหาเหตุผล เพื่อการพิจารณาและวิเคราะห์ ที่ความหมายของเหตุการณ์ทางธรรมชาติได้เป็นอย่างดี

4. ให้คุณค่าในทางส่งเสริมความรู้ในสาขาวิชาอื่น ๆ เพราะภูมิศาสตร์จะช่วยให้ความรู้ที่ละเอียดถี่ถ้วนชัดขึ้น เช่น การใช้แผนที่กับวิชาประวัติศาสตร์ ฯลฯ

5. ให้คุณค่าในการเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยว

6. ให้คุณค่าในการช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ เพราะเมื่อรู้ถึงสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ วัฒนธรรม ฐานะทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศแล้ว ก็ย่อมมีผลต่อการทูต ในอันที่จะสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน

การศึกษาวิชาภูมิศาสตร์จึงต้องอาศัยหลักการสังเกตพิจารณาหาเหตุผล ตามหลักทางวิทยาศาสตร์ มิใช่เรียนเพื่อจำ แต่ต้องเรียนเพื่อให้เกิดความคิด ความเข้าใจ รู้จักใช้เหตุผลและสามารถวิเคราะห์ปัญหาสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติได้ (Nevill v. Scarf 1959 : 113) เพื่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ปัจจุบันวิชาภูมิศาสตร์ได้แบ่งแยกออกเป็นหลายสาขา เช่น ภูมิศาสตร์กายภาพ ภูมิศาสตร์ภูมิภาค ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ ภูมิศาสตร์วัฒนธรรม เป็นต้น และการจัดการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ถือว่าเป็นวิชาหนึ่งในหมวดวิชาสังคมศึกษา

วิชาภูมิศาสตร์กายภาพ เป็นวิชาภูมิศาสตร์ธรรมชาติที่ศึกษาถึงสภาพธรรมชาติของโลก ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ น้ำ ดิน แร่ธาตุต่าง ๆ และพืชพรรณธรรมชาติ รวมทั้งเป็นวิชาที่ศึกษาถึงหลักเกณฑ์และกระบวนการที่จะอธิบายถึงปรากฏการณ์ทางธรรมชาติดังกล่าวว่ามีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับมนุษย์อย่างไร ดังนั้นภูมิศาสตร์กายภาพจึงถือได้ว่าเป็นวิชาที่เป็นรากฐานที่สำคัญของวิชาภูมิศาสตร์แขนงอื่น ๆ เพราะภูมิศาสตร์กายภาพสามารถอธิบายเหตุผลในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของธรรมชาติ อันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความเข้าใจในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้และจะเป็นแนวทางที่สำคัญในการแก้ปัญหาทั้งในปัจจุบันและอนาคต ตลอดจนสามารถสร้างทัศนคติที่ดีต่อคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติด้วย

ดังนั้นในการศึกษาทางค่านิยมวิชาชีพ จึงจำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และ
 ทราบปัญหาต่างๆที่เกี่ยวข้องกับภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะภูมิศาสตร์กายภาพ ซึ่งเป็นวิชาหลัก
 ของวิชาภูมิศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนจะได้นำความรู้ที่ไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพของ
 ตนเอง ไม่ว่าจะเป็นอาชีพทางด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรมหรือพาณิชยกรรม เช่น
 นักอุตสาหกรรมจำเป็นต้องรู้ถึงแหล่งวัตถุดิบที่จะใช้ป้อนโรงงาน วัสดุสภาพต่างๆในทาง
 ชรรวมชาติของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต รู้ถึงเส้นทางการขนส่ง ตลอดจนสภาวะของ
 ตลาด เป็นต้น การศึกษาค่านิยมศรัทธาธรรมนอกจากจะช่วยเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ
 แล้วยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการเลือกอาชีพได้ด้วย

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา
 ได้เห็นความสำคัญและคุณค่าของวิชาสังคมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาภูมิศาสตร์
 กายภาพประเทศไทย (ส503) ที่เป็นรายวิชาบังคับในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ
 เพราะเป็นวิชาที่จะช่วยให้นักเรียนซึ่งเป็นผู้ที่จะออกไปประกอบอาชีพตามสาขาที่เรียน
 ได้มีความรู้ ความเข้าใจในสภาวะการณ์ต่างๆ ที่มีผลต่อการดำรงชีพและสามารถนำเอา
 ความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการเลือกอาชีพและส่งเสริมการประกอบอาชีพในอนาคตของนักเรียน
 ได้ จากที่ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย (ส503) มาเป็นเวลา
 5 ปี พบว่าการเรียนการสอนวิชานี้ยังไม่บรรลุผลตามจุดหมายที่หลักสูตรได้วางไว้ ทั้งนี้
 เพราะมีปัญหามากประการ เช่น ขาดอุปกรณ์การสอน ขาดคู่มือครู ขาดครูที่ได้รับการ
 เตรียมตัวเพื่อสอนวิชานี้โดยตรง ขาดการอบรมครูเพื่อเพิ่มความรู้ในเนื้อหาวิชาภูมิศาสตร์
 ตลอดจนไม่ได้รับการช่วยเหลือในด้านการเรียนการสอนจากศึกษานิเทศก์วิชาสังคมศึกษา
 ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึง ความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตร คือทั้งผู้เรียนและ
 ผู้สอน เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย (ส503) เพื่อจะได้
 ทราบถึงความคิดเห็นต่างๆเกี่ยวกับการเรียนการสอน อันเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไข
 ปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย (ส503) ให้
 บรรลุผลตามจุดหมายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชา
 ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย (ส503) ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในค่าน

วัตถุประสงค์ของวิชา เนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดและประเมินผล

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรของงานวิจัยนี้เป็นครูผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย และนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2529 จากวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษาทั่วประเทศ

ข้อตกลงเบื้องต้น

คำทบทวนหรือความคิดเห็นที่ได้มาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ถือว่าเป็นคำทบทวนที่ตรงสภาพความเป็นจริง เชื่อถือได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่แสดงออกมาในแบบสอบถาม ซึ่งไม่เป็นการฉ้อหรือถูก แต่เป็นไปในทางเห็นด้วยมากที่สุด มากน้อย น้อยที่สุด

ครู หมายถึง ผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย แก่นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในปีการศึกษา 2529

นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2529

วิชาภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย หมายถึง รายวิชาบังคับในหมวดวิชาสังคมศึกษา ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2524 ใช้นิยามย่อของวิชาว่า "ส 503"

ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ หมายถึง การศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ของกรมอาชีวศึกษา หลักสูตร 3 ปี หรือ 6 ภาคเรียน ท่อจากประโยคมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า มีชื่อย่อว่า "ป.ว.ช."

วิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา หมายถึง วิทยาลัยในสังกัดกรมอาชีวศึกษาซึ่งประกอบด้วย วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเกษตรกรรม ซึ่งผลิตนักเรียนตามหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2524 ของกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางสำหรับครู ในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ ภายภาคประเทศไทย (ส 503) ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เป็นแนวทางสำหรับวิทยาลัยในสังกัดกรมอาชีวศึกษา ในการสร้างเสริม สมรรถภาพทางการสอนแก่ครู
3. เป็นแนวทางสำหรับกรมอาชีวศึกษา ในการปรับปรุงหลักสูตรสังคมศึกษา และการให้การนิเทศการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ
4. เป็นแนวทางในการวิจัยต่อไป